

**UNIVERSITATEA “PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

- rezumat -

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:

Elena-Elvira MOLDOVAN

TÂRGU-MUREȘ

2010

**UNIVERSITATEA “PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**EROS ȘI THANATOS ÎN OPERA LUI MIRCEA ELIADE
- rezumat -**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Elena-Elvira MOLDOVAN**

**TÂRGU-MUREȘ
2010**

CUPRINSUL TEZEI

ARGUMENT

1. Pasiune și frică de moarte în „romanele vieții mele”

1.1. Iubirile adolescentului miop

1.1.1. Biblioteca și Bordelul

1.1.2. Calea

1.1.3. Zei și Zeițe

1.2. Iubirea fecioarelor

1.2.1. Alegerea în iubire

1.2.1.1. Nonora

1.2.1.2. Nișka

1.2.1.3. Viorica

2. Drumuri orientale. Transcendere a limitărilor prin Eros sau Thanatos

2.1. Memoriale

2.1.1. Maharajahul și profesorul

2.1.2. Poetul

2.1.3. Jungla, orașul, Maitreyi

2.2. Eros în nopți bengaleze

2.2.1. Iubirile călătorului Allan

2.2.1.1. Dragoste și veșnicie prin Maitreyi

2.2.1.1.1. Casa lui Sen

2.2.1.1.2. Jocul senzualității, al iubirii și-al morții

2.2.1.2. Cu Jenia în Himalaya

2.2.1.3. Orașul și moartea prin Geurtie

2.2.2. Dragostea Zeiței

2.2.2.1. Copacul

2.2.2.2. Zeul morții

2.2.2.3. Poetul

2.2.2.4. Călătorul

2.2.2.5. Vanzătorul de fructe

- 2.2.2.6. Tripura Sundari
- 2.3. Dincolo de Thanatos
 - 2.3.1. Truda eliberării sau secretul lui Zerlendi
 - 2.3.1.1 Treptele imortalizării

3. Labirintul iubirii și al morții în noaptea de Sânziene

- 3.1. Ștefan și Ileana
 - 3.1.1. Întâlnirea
 - 3.1.2. Iubirea
 - 3.1.2.1. Maternitate
 - 3.1.2.2. Împăratul Anisie
 - 3.1.2.3. Camera Sambo a iubirii
 - 3.1.2.4. Lagărul
 - 3.1.2.5. Căutarea iubitei
 - 3.1.2.6. Ciru și Ioana; Ștefan
 - 3.1.2.7. Stela Zissu
 - 3.1.3. Moartea
 - 3.1.4. Vishnu, Kamala
 - 3.2. Petre și Cătălina
 - 3.2.1. Întâlnirea
 - 3.2.2. Iubirea
 - 3.2.3. Moartea
 - 3.3. Spiridon și Irina
 - 3.3.1. Întâlniri
 - 3.3.2. Iubirea
 - 3.3.2.1. Doamna Zissu
 - 3.3.3. Moartea

4. Iubita din moarte

- 4.1. *Domnișoara Christina*
- 4.2. Îngerul ascuns în vremea țigăncii
 - 4.2.1. Ritualul iubirii
 - 4.2.2. Unirea

5. Spectacolul exorcizării morții

5.1. Fărâma pe strada tainelor

5.2. Îngerul morții

5.3. Trandafiri de dincolo de moarte

5.3.1. Orfism și gnoză

5.3.2. Taina iubirii lui A. D. P.

5.3.3. Laurian Serdaru și Niculina Nicolae, cuplul de inițiați

5.3.3.1. Trupa lui Ieronim Thanase

5.3.3.2. Gnosticul Emanoil Albini

5.3.4. Secretarul

5.3.4.1. Copiii nimănu

CONCLUZII

Titlul tezei, *Eros și Thanatos în opera lui Mircea Eliade*, trimite explicit la două evenimente esențiale în destinul făpturii așa cum apar ele în creația celui mai important mitograf al culturii noastre. Eros, inocentul copil, zeu al armoniei și al atracției contrariilor până la coincidența lor (*coincidentia contrariorum*), reprezintă principala forță unificatoare a cosmosului iar personajele prozei lui Eliade vor evolua conduse de el spre desăvârșirea androginiei primordiale. Eros, fiind principiul nașterii, crează Lumea¹ dăruind totodată știința transcenderii ei.

Thanatos, zeul morții în mitologia greacă, e numit de Hesiod „odiosul”, „zeu teribil” care are „inimă de fier, suflet de aramă nepăsător în pieptul său”.² Moartea echivalează cu o lovitură înspăimântătoare, neașteptată. Nu sensul acesta va fi căutat în teza noastră deși va apărea și aspectul morții-înțepenire. „Moartea cunoaște o serie întreagă de înțelesuri decriptate de Mircea Eliade în multe din lucrările sale. Moartea mai poate fi *adevărată și reală*, spre deosebire de moartea banală, comună. [în teză am numit cele două tipuri de morți: moartea-înțepenire, stagnare și moartea-trecere, evoluție, transformare, eliberare, fără ca acestea să presupună în mod obligatoriu moartea biologică]. De regulă, *moartea adevărată (și reală)* “se învață”. Omul ales, eroul tragic “știe” să moară, experimentând propria-i existență dramatică în sens inițiativ și în diferite circumstanțe misterice, așa cum i s-a dat, prin tradiție, și păstorului mioritic.”³ Thanatos “odiosul” se înseninează în opera lui Eliade. “El nu mai constituie motiv de neliniște, de angoasă și tinde să se asemene cu Eros. Contemplarea acestor simboluri mitice, Eros și Thanatos, îndelung și în spirit tantric duce sigur la întărirea morală a ființei.”⁴

Obiectivul principal al tezei este interpretarea unor romane sau nuvele dintr-o perspectivă mitologică. Miturile morții și iubirii la care ne referim sunt mai ales ale hinduismului (dar nu numai) din cel puțin două motive. Arhetipuri ale personajelor pot fi regăsite ușor în mitologia hindusă, în special cea tantrică, iar reperarea acestora orientează demersul interpretativ spre descoperirea unor zone culturale și spirituale ce

¹ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. 2, Editura Universitat, Chișinău, 1992, p. 184

² Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 584

³ Petru Ursache, *Mitologia morții*, prefață la Mircea Eliade, *Arta de a muri*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2006, p.11

⁴ Petru Ursache, op. cit., p. 14

pot explica anumite constante ale prozei lui Mircea Eliade, deloc sau insuficient explorate.

Pentru personajele masculine am considerat drept arhetipuri două dintre cele trei aspecte ale divinului prezente în hinduism, *Vishnu* și *Shiva*, ce pot fi reduse mistic la Unul, la Supremul Divin. Aproximarea de *Shiva* este datorată și atitudinii aparent pasive a bărbaților, imobilității lor. Femininul se bucură de o atenție specială dat fiind rolul salvator pe care-l îndeplinește. Deșteptarea principiului masculin e similară cu o readucere la viață. Un proverb tantric afirmă că *Shiva* (Principiul masculin) fără *Shakti* (Principiul feminin, Energia) este Shava (“cadavru”). Femeia poate fi o tendință (*gunas*) a lumii sublunare, adâncind uneori în materie (în varianta demonică), dar și o zeiță cu putere soteriologică, Putere Cosmică (*Mahavidhia*). Un aspect important este faptul că zeitățile tantrice sunt în același timp ale vieții ce-și află sensul în iubire și ale morții, putând să apară fie sub o formă blândă, atrăgătoare, fie sub forma teribilă, terifiantă.

Suportul critic pe care se sprijină teza este constituit din texte științifice eliadești, texte ale unor filozofi ai culturii și religiilor: Julius Evola, Denis de Rougemont, Ortega y Gasset, Vasile Lovinescu, Gaston Bachelard, Heinrich Zimmer, C.G. Jung, S. Freud. Dintre, texte critice sau eseistice care privesc exclusiv opera lui Eliade, reținem cartea Sabine Fânaru, *Eliade prin Eliade*, cartea lui Ștefan Borbely, *Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic*, cartea lui Gheorghe Glodeanu, *Coordonate ale imaginarului în opera lui Mircea Eliade*, articolul lui Adrian Botez, *Reabilitarea unui Arhanghel: “La țișănci” de Mircea Eliade*.

Lucrarea este structurată în cinci capitole.

Primul, *Pasiune și frică de moarte în “romanele vieții mele”*, se oprește asupra cărților *Romanul adolescentului miop* și *Gaudeamus*, romane ale “iubirilor”- aventuri ce încearcă să suplinească lipsa Iubirii. Tânărul își stabilește trasee inițiatice în orașul labirintic având drept repere Biblioteca și Bordelul iar femininul cunoaște o împărțire strictă: Fecioare (cu varianta: Intangibile trecătoare) și Prostituate. Adâncirea în materie este o moarte în viață, totuși este folosit instinctiv rolul salvator al transfigurării în actul pur fiziologic al acuplării. Biblioteca este un spațiu apolinic al răcelii strivitoare emanate de cărți, totuși adolescentul imaginează o “iubire” amintind de Urmuz și personajele sale mecanomorfe. Bordelul se descoperă ca sălaș dionisiac al focului organic, sexual, labirint manierist în orașul labirint, simbol al lumii descentrate dar și spațiu inițiativ, tenebrele sale fiind locul unde începe procesul

formării personalității, sursa revelării Sinelui (C.G. Jung). Bântuirea în teritoriul “murdar” al instinctelor corespunde primei trepte a realizării operei alchimice, “nigredo”. Fecioarele-prostitute, cum sunt numite fetele din bordel reprezintă o posibilitate doar în lumea ce transcende fiziologia. Sunt zeițe, ale iubirii și ale morții (Afrodita și Kali). Arhetipul eroului este Shiva în ipostaza Dansatorului cosmic (*Nataraja*), cel care făurește lumi pe care apoi le distruge, iar femeile bordelului reprezintă o ipostază decăzută a zeiței Kali. Iubirea fecioarelor (nici acestea *reale*) din romanul *Gaudeamus* stă sub semnul Misterelor Mamei, virginitatea lor fiind doar emblematică. Cele trei studente închipuiesc tendințele acestei lumi, *Satwa*, *Rajas*, *Tamas* din mitologia hindusă; le vom regăsi sub chipuri feminine în întreaga literatură a lui Mircea Eliade. Dacă Nonora împrăștia neliniște (*Rajas*) iar Nișka, tristeți, nostalgii (*Tamas*), Viorica aduce bucurie și forță. Ea reprezintă momentul începutului ce nu se degradează devenind; personalizează Tendința *sattwa*, ascendentă, armonizatoare, echilibrantă.

Prin acțiune virilă adolescentul dorea o spiritualizare a cărnii, o purificare și în același timp o existență cuprinzătoare și intensă. Eliberarea prin corp transfigurat, este caracteristică tantrismului.

Drumuri orientale. Transcendere a limitărilor prin Eros și Thanatos, al doilea capitol, vorbește despre deplasarea spațială și temporală dar și despre adâncirea în sine a călătorului, însoțit mereu, în jungla sau orașul indian (o variantă a junglei), ori în camera adaptată ascezei yoghine, de moarte și iubire. Prima secțiune a capitolului cuprinde memorialistica referitoare la drumul în Orient al lui Mircea Eliade, consemnând despărțiri desfășurate sub semnul complexului lui Prometeu (Plecarea din țară a românului se realizase și sub impulsul acestui complex descris de Gaston Bachelard, a dorinței secesioniste de a avea propriul foc, de a-și depăși tatăl, dorință care se manifestase și în adolescență, în țară, prin vizitele periodice la bordel), complexului lui Oedip în raport cu Dasgupta (S. Freud). Un eveniment esențial în maturizarea spirituală a scriitorului credem că e apropierea de *Tantra*, asimilarea unor tehnici prin care moartea poate fi învinsă iar dragostea, efemeră în spațiul european, păstrată mereu. De altfel iubirea pentru Maitreyi, fiica profesorului Dasgupta (o ipostază a paternului) este intim legată de *sadhana* tantrică, de *Maithuna*, actul ceremonial tantric. „Să amintim numai câteva trăsături esențiale: tantrismul poate fi considerat ca experiența religioasă cea mai apropiată actualei condiții umane, *kali-yuga*, vârsta tenebrelor; din faptul că Spiritul este în timpul nostru excesiv de

condiționat de trup, tantrismul pune la dispoziție celui care caută eliberarea mijloacele adecvate. Ar fi zadarnic acum, în *kali-yuga*, să urmărești eliberarea cu mijloacele utilizate în timpurile vechi ale *Vedelor* și *Upanisadelor*. Umanitatea a decăzut; este vorba de o întoarcere la sursă începând chiar prin „ocultarea” spiritului în trup. Din acest motiv, tantrismul renunță la ascetism și la contemplația pură și face apel la alte tehnici pentru a stăpâni lumea și în cele din urmă pentru a obține eliberarea. Tantristul nu renunță la lume ca înțeleptul din *Upanisade*, ca yoghinul sau ca Budha; el se străduiește s-o cucerească și s-o domine, bucurându-se în același timp de o libertate perfectă.” (Mircea Eliade, *Mituri, vise și mistere*)

Subcapitolul, *Eros în nopți bengaleze* se oprește asupra romanului *Maitreyi*. Sunt discutate, pe de o parte, iubirile anglo-indianului Allan mai mult sau mai puțin profunde. Casa lui Narendra Sen este Muntele Vrăjit al lui Thomas Mann, locul unde timpul devine spațiu, unde zeii sunt acasă. Spațiul sacru determină un timp sacru. Zeița devine vizibilă prin *Maitreyi* dar și prin *Chabu* și chiar prin mama acestora, cea veșnic tânără, cea care nu iese aproape niciodată de acasă, din timpul și spațiul tinereții, așadar din timp-spațiu sacru, circular, regăsit periodic cu ajutorul riturilor. Femeia este mereu tânără, veșnică pentru că reprezintă energia niciodată epuizabilă. „În aproape toate limbile indiene de origine sanscrită femeile sunt numite *prakriti*, termen care denumește metafizic natura, ca și forța-femeie a zeului impasibil, a lui *purusa*.” (Julius Evola, *Metafizica sexului*) *Prakriti* este cea care-l trezește pe *purusha* (esența), *Shakti* cea care îl trezește pe *Shiva*, ea este energia, mereu activă, inițiatoare. *Maitreyi* trăiește într-un Cosmos sacralizat, acolo unde va pătrunde Allan spre a fi inițiat, trezit, invitat fiind de către Sen, mesager neștiutor al zeiței.

Religia *Maitreyiei*, aceeași ca și a tatălui, este *Vaishnavismul*, o religie a iubirii. „*Vaishnavismul* e, prin excelență, o religie a dragostei(...)Nici cunoașterea, nici munca nu pot egala dragostea, ca instrument al apropierii de divinitate. Dragostea care cere, înainte de toate, anihilarea egoismului. Condiția e „să fie nebun din dragoste”, să fie insuportabilă despărțirea de Creatorul său. Idealul e transformarea sa într-o femeie, suferind de absența iubitului, tânjind de unirea cu el. Acesta e caracterul general al întregii mistice indiene.”(Mircea Eliade, *Prezența fantastică a femeii*) Despărțirea de *Maitreyi* este echivalată cu o cădere în moarte. Pratică Tantrismul și cu blonda *Jenia* dar numai ca rit exterior. Zeița care ar fi putut prin *Maitreyi* să se reveleze lui Allan trebuia să fie iubită și adorată și nu femeia *Jenia*, sinceră de altfel, îndrăgostită, curajoasă, visând absolutul. *Geurtie*, tânăra care-i oferă adăpost și mâncare determină

adâncirea în materie; Allan pierde India istorică dar și India eternă, în schimb mulțumindu-se cu vulgaritatea vieții anglo-indiene. Alături de iubirile călătorului Allan, iubirea eternă a transfiguratei Maitreyi, identificată în zeița tantrică a frumuseții, *Tripura Sundari*, iubire revărsată asupra celor cinci aspecte ale unicului iubit: copacul, poetul, zeul, călătorul, vânzătorul de fructe. *Tripura Sundari* este, asemenea lui Kali, înfățișată stând pe un cadavru. De fapt „în cazul lui Sundari sunt cinci cadavre (...). În ambele cazuri, cadavrul este cel al lui Shiva sau al celor cinci forme, Brahma, Vishnu, Rudra, Isana și Sadasiva, și reprezintă Brahmanul static și inert asupra căruia acționează Dynamis-ul Divin.” (Shankaranarayanan, *Cele zece Mari Puteri Cosmice*) Putem recunoaște cei cinci iubiți urmând a fi deșteptați, dăruiți cu viață de prezența Zeiței. Maitreyi Devi răscolește și dinamizează, scoate din inerție, eliberează Zeul ascuns în fiecare iubit. Ea este Marea Zeiță care unifică Cosmosul armonizând niveluri diferite.

Dincolo de Thanatos, discută tehnici yoghine care înlătură moartea, prezente în *Secretul doctorului Honigberger*, un adevărat manual al realizării spirituale. Pentru a descifra treptele imortalizării prezente în romanul lui Eliade am folosit texte consacrate ale literaturii yoghine: *Yoga-Sutra* lui Patanjali, *Gheranda-Samhita*, *Shiva-Samhita*, *Hatha yoga pradipika*. Remarcăm spațiul larg acordat invizibilității de scriitorul român comparativ cu celelalte „puteri”, semn al interesului deosebit pe care această *siddhi* îl trezește.

În al treilea capitol, *Labirintul iubirii și al morții în Noaptea de Sânziene*, interpretarea critică își caută sprijin nu doar în Orientul cuplului celebru *Shiva-Shakti* ci și în spațiul cultural european, al Isoldei și-al lui Tristan.

Capitolul are trei părți, fiecare urmărind etapele, morfologia iubirii unui cuplu, semnificația morții celor doi sau doar a unuia dintre ei. Denis de Rougemont, considera că mitul lui Tristan, al iubirii imposibile ce obligă la transcenderea lumii, oglindește o „fatalitate” care înscrie moartea și iubirea în aceleași traiectorii având drept țintă divinul. „Pentru Tristan, Isolda era simbolul Poftei luminoase: lumea cealaltă însemna pentru el moartea mântuitoare care îl elibera de legăturile pământeste.” (Rougemont *Iubirea și Occidentul*) Aceeași moarte mântuitoare o reprezintă și Ileana pentru Ștefan. Întâlnirea din noaptea de Sânziene, rememorată în încăperea thanatică (romanul se deschide cu o coborâre în moarte) a hotelului vechi, pune față în față „coroana manifestării”, Ștefan (*Stephanos*), Kether (Rolul cel mai important, în lumea kabalistică a *sephiroth*-urilor, este jucat de *sephira* Kether –

coroana - care a creat celelalte *sephiroth*-uri și, prin urmare, lumea întreagă.), Shashashrara chakra (coroana, în fiziologia subtilă descrisă în tratatele tantrice sau yoghine, punct eliberator, legătura cu Dumnezeu.) și „strălucirea” acesteia, valoarea transcedentală, Ileana-Cosânzeana – Elena – Enoia, Diana – Sânziana, zeița selenară și solară, orfana, străina de tribulațiile teluricului, „arhetipul” feminității, „etern-femininul”, Anima lui Ștefan și a oricărui bărbat, Maria-Magdalena, smerită și nu umilă, ascunsă. (Noaptea de Sânziene camuflează sub veșmânt creștin, sărbătoarea păgână a Zeiței, Ileana, preoteasă a Dianei sau Diana înseși care va veghea drumul spre trezire al eroului.)

Întâlnirea se întâmplă într-un spațiu al acvaticului feminin cu conotații thanatice, și al copacilor reveriei viață – moarte. (Ștefan, la fel ca în societățile tradiționale, sădise un copac când era în liceu. Unul dintre arborii aceia era pentru el „Todtenbaum”, Copacul Morții. Venirea la pădure echivalează cu o reîntoarcere în paradisul vârstei de aur, al copilăriei așadar mai aproape de increat. Spațiul copacilor amintind bălțile, e al morții, al posibilității transcenderii planului fizic, iar timpul, privilegiat prin sărbătoarea Sânzienelor, este al iubirii menite din cer.) Iubirea Ioanei reprezintă iubirea *demetrică* a soției, iubire care leagă bărbatul de pământ, de labirint și lagăr, iubirea Ilenei este iubirea *afroditică*, a amantei ce rătăcește mințile iubitului, depășire a Mamei, acces la nemurire prin sexualitate sacră. (Julius Evola). Se naște copilul iubirii *demetrice*. Sexualitatea sacră este singura posibilitate de a anula căderea implicată în nașterea biologică. Dar Ștefan și Ioana nu trăiesc căsătoria ca pe o taină, ci numai ca uniune socială, ca prietenie erotică; totul se reduce la instinct și obișnuință (nu ni se spune nimic despre dor sau feroare a iubirii), la dependența exterioară a unuia de celălalt și ei rămân visătorul și tainicul Ștefan și cea prea-cuminte Ioana, iubirea lor e comună, este o sete „pentru care orice satisfacere este momentană și iluzorie”, ei rămân doi fără să aibă acces la unitate. „Așa se face că în unirile determinate de erosul devenit impuls sexual extravertit și pandemic diada nu e depășită: dualitatea presupusă de situația de impuls sexual (bărbat și femeie) se regăsește fatalmente în rezultat: actul ajunge, prin urmare, să aducă la viață pe „altul”, pe copil. Altul care, sub figura femeii, a condiționat un moment de extaz beat și spasmodic și de unire, va reapărea în general ca altul, de astă dată sub figura copilului, căruia odată cu viața, i se transmite și destinul recurent al morții (nemurirea muritoare a lui Eros); copilul, cu care vei avea într-adevăr o descendență, o continuitate, dar pe aceea a speciei, pe aceea a atâtor existențe separate ce urmăresc, fiecare, zadarnic

ființa, dar nu continuitatea unei conștiințe transcendental integrate, care să pună capăt curgerii.

Camera Sambo, a lui Ștefan are ca blazon covrigul cu două spații ale vidului: inima și intelectul, gol mărginit de pâine euharistică. A face gol în sine, în sensul simbolic pe care îl acordă acestei expresii misticii și poezi, înseamnă a se elibera de vârtejul imaginilor, dorințelor și emoțiilor; înseamnă a evada din roata existențelor efemere, a nu mai resimți decât setea de absolut.

Iubirea lui Ștefan și a Ilenei este întoarcere în mit. Ei vor fi pe rând Tristan și Isolda, nefericiți, pasionali, legați de moarte, plecarea lui Ștefan la război e similară cu sabia mincinoasă pusă între cei doi (Legea pasiunii este forța ce-i împinge unul către celălalt; „fidelitatea curtenească”, nu admite împlinirea, se opune căsătoriei.). Ileana este Doamna căreia Ștefan trebuia să-i fie vasal. Nu trebuia s-o posede uman, așa cum preotul diabolic îi atrage atenția mai târziu, sau trebuia să tranforme în rit mântuitor dragostea. Cei doi trăiesc adulterul (chiar fără atingeri, chiar dacă cel mai mult depărtați unul de celălalt) ridicat deasupra căsătoriei, mitul îndrăgit pentru că afirmă libertatea omului de a fi nefericit în iubire. Ei vor fi Krishna și Radha, perechea adulterină a cărei dragoste nelegitimă și secretă simbolizează ruptura pe care orice experiență religioasă autentică o impune, Siegfried și Brunhilda, mireasa care îl alătură pe erou forțelor transcedentale (Ileana apare ca fiind o Brunhilda moldavă, forță transcendentală, mireasă supranaturală trezită din somnul vrăjtit al inconștienței, somn ce nu permite nici o ascensiune, de Ștefan-Siegfried. Doamnă a sufletului, ar fi urmat firesc să-l ridice pe erou, trezindu-l la rândul său, dacă alegerea lui ar fi fost fermă. Reîntorcându-se în lumea mică a războaielor și-a negocierilor economice, Ștefan „coboară”, uitând de Ileana, uitând locul pe care ea ar fi trebuit să-l ocupe în sufletul său. „Răzbunarea” forțelor impersonale este resimțită cumplit, traumatizant, prin moartea soției și a copilului iar nevinovăția lui apare ca fiind vină metafizică, frică de a lua decizia justă, de a alege. A avut prilejul să ia parte la misterul dragostei sacre dar a omis, asemenea lui Parsifal să întrebe care să fie semnificația tainică a iubirii Ilenei), Ulisse și Penelopa, centrul care așteaptă revenirea ființei din rătăcirii, Vishnu, „mistrețul”, cum îi descoperise Stella Zissu (logosul celest?), și Kamala, frumoasa ascunsă, înveșmântată în ape exprimă Frumusețea și Beatitudinea. Moartea e clipa trecerii planului chinuitor al vieții pământene în mașina – luntre a lui Charon, „Casa de sticlă” unde Tristan vrea s-o ducă pe Isolda, absorbire în spiritual precum în *Maestrul și Margareta*.

Petre Biriș, un Ulisse, un Tristan de rangul doi, dar nu mai puțin tragic, iluminatul prin suferință, redescoperitorul Mioriței ca răspuns la „teroarea istoriei” și Cătălina, sfârșită în accident, victimă a hazardului, din cauza trădării spectacolului, Irina, sfânta în viață, iubind întreaga fire și Vădastra, individul banal care camuflează transistoricului sugerat prin asimetria fapturii, sunt celelalte două cupluri ale romanului evoluând între Eros și Thanatos.

Iubita din moarte, titlul celui de-al patrulea capitol, e iubita ce vine din altă organizare spațială și temporală pentru a-i aduce mântuirea iubitului. Am reconsiderat sensul pe care, în general, critica l-a dat romanului *Domnișoara Christina*. Astfel în teza noastră Christina e salvatoarea, îndrăgostita care consumă toate posibilitățile orizontalei pentru a obliga firea să evolueze, care avertizează continuu asupra irealității lumii noastre. S-a spus că e artificială apropierea dintre romanul lui Eliade și *Luceafărul* eminescian. (În text sunt citate și versuri din *Strigoii*). Luceafărul ar putea însă să fie o cheie pentru descifrarea textului lui Mircea Eliade. Nemuirea lui Hyperion o sperie pe Cătălina pentru că în ordinea umană veșnicia este percepută ca moarte. Egor o dezamăgește pe Christina prin frica animalică și după „uciderea” ei, va rămâne golit de sens existențial. Dar dincolo de aceste apropieri strict textuale, *Luceafărul* este poemul iubirii imposibile dintre o muritoare și un astru, pentru că umanul, de cele mai multe ori, se limitează la materie și instincte iar „voința oarbă de a trăi” și implicit frica de moarte îi conduce viața pământeană. Christina pune semnul egalității între ea și Luceafăr, între ea și frumoasa soție a lui Arald din *Strigoii*. Nu moare cu adevărat niciodată pentru că poziția sa în lume exclude neființa. „De aceea Hyperion nu se poate abandona în moarte, căci el rămâne, ca întrupare pură a gândirii, identic sieși și creator de lumi.” (Ioana Petrescu). Lumea creată de Christina, însăși prezența ei o alcătuiește, pare agonică, infernală, stăpânită de spaime; este lumea care se purifică și își arde limitele dureros. Ceea ce, credem, nu se remarcă, dincolo de oribilul lor, e intensitatea actelor Christinei. Ea nu este „călduță”, deci de neiertat potrivit dogmei creștine. Excesele fără limite consumă toate posibilitățile orizontalei și Christina ucisă, având așadar toate eventualele păcate șterse prin preluarea lor de către ucigaș e liberă să străbată verticala. Lipsa devenirii pe care a imprimat-o teritoriului stăpânit, ființelor de aici, înseamnă și veșnicie, nemuire, desprindere de condiția umană iar din această perspectivă „dușmanii” Christinei sunt cei ce dovedesc, prin frică, respingere a spiritualului, neînțelegere.

Prezența versurilor eminesciene nu e doar un artificiu cum consideră critica; *Luceafărul* este o cheie pentru descifrarea textului. Christina se materializează limitându-se (*Coagula*) din compasiune pentru uman, Egor (asemenea Cătălinei) refuză disoluția (*Solve*) cuprins de angoasă. Am folosit pentru descifrarea sensurilor ascunse ale acestui roman lucrările lui Vasile Lovinescu, în special cele privind basme al căror personaj negativ se dovedește esențial benefic, catalizator al evoluției spirituale (singura care contează).

Despre bordelul din nuvela *La țigănci* s-a afirmat de cele mai multe ori că nu are nici o legătură cu erotismul, fiind de fapt un spațiu inițiativ. Într-adevăr, doar că inițierea se realizează prin dragoste, fie orgie sacră, fie ritual tantric avându-l pe Shiva în centrul său, fie unire a masculinului și femininului în propria ființă. Regizorul Emir Kusturica, realiza în 1988 filmul *Vremea țiganilor*. Era o invitație spre recuperarea instinctualului, sălbaticului din om, spre recunoașterea diafanului, a aurului alchimic cuibărit în mizerie și moarte. Vremea țiganilor, a țigăncii, este epoca Zeiței însetată de sânge și mustind sexualitate deșăntată, epoca materiei și-a înșelăciunii, Kali-Yuga, când valoarea e cântărită în bani, iar lumina cunoașterii și înțelepciunii strălucește palid; dar când dragostea poate deveni drum eliberator conducând spre nemurire. În această vreme în care ne îndreptăm spre ceea ce creștinii numesc „împlinirea timpurilor”, „Calea Mâinii Stângi”, a dezlănțuirii orgiastice, a îndepărtării de tradiție, a disprețului pentru orice lege sau normă, stând sub semnul lui Shiva ca zeu al transcendenței, este salvatoare pentru că prin ea se distruge tot ce e condiționat, muritor, finit.

Gavrilescu, individul cenușiu, este și îngerul ascuns Gavril, coborât în materie, dornic să trăiască toate stazele condiției umane. „Lovitura de sabie” anunță accesul la nemurire ce-i va fi permis dacă va reuși să străbată puntea îngustă, „muchia cuțitului” din ritualul tantric. „Momentul propice al unei astfel de operațiuni alchimice este tocmai cel al uniunii sexuale, veritabila moarte activă, moment în care forța vitală poate fi surprinsă în stare nudă și non-individuată. Lovitura de sabie survine înainte ca uniunea sexuală să-și îndeplinească rostul ei biologic, procreativ. Iată de ce în nuvelă lipsesc scenele erotice *stricto sensu*” (Marian Stan) „Sabia” e prezentă cu același sens de separare, izolare dar și fixare, în ființa neofitului ce va participa la un ritual tantric. Cele trei „țigănci” sunt cele gune: *Sattva*, *Rajas* și *Tamas* (în lucrare sunt identificate fiecare nu doar enumerate cum se întâmplă în unele texte critice), tendințe care au rolul de a conduce eroul dincolo de manifestare spre zeița - Putere Cosmică

(Hildegard-Tara-Isolda); sunt cele trei stări ale conștiinței manifestate (lumea simțurilor, mintea subconștientă, inconștientul) regăsite în mantra *AUM*, stări ce vor trebui depășite pentru a atinge a patra stare (*turya*), transcendentă. Dacă în *Romanul adolescentului miop* vizitele la bordel corespundeau primei etape a procesului alchimic, *nigredo*, în nuvelă regăsim toate cele trei (patru) faze, *nigredo*, *albedo*, *rubedo*. Am analizat nivelul nudității fiecărei „țigănci”, sensurile ce decurg din ascunderea unor părți ale corpului ori revelarea altora, simbolul nudului pur și simplu. Ritul din bordel, credem, prezintă analogii cu *panchatattva*, ritualul secret al celor cinci elemente (*tattva-e*) din tantrismul shivait și hindus, excelent prezentat în cartea lui Julius Evola, *Yoga secretă a puterilor divine*.

Al cincelea capitol, *Spectacolul exorcizării morții* își propune să interpreteze romanele *Pe strada Mântuleasa*, *În curte la Dionis*, *Nouăsprezece trandafiri* din aceeași perspectivă mitologică. De data asta miturile indiene nu pot să satisfacă decât foarte puțin valențele simbolismului de aici, astfel încât propunem recunoașterea cuplului paradigmatic Orfeu și Euridice, a elementelor ce țin de cultul lui Dionysos, de Gnoză, a teatrului sacru, salvator. Revelația care se dezvăluie prin spectacol este aceea a nemuririi.

„Moartea este un lucru care se învață”⁵, constată Mircea Eliade, o știință ori o artă așadar. Nu numai moartea, ci și iubirea se bucură de acest regim, al neîntâmplătorului. Arta iubirii și arta morții, trăite, asimilate înainte de momentul părăsirii lumii, recuperează ființa umană dăruind-o nemuririi.

⁵ Mircea Eliade, *Fragmente nefilozofice în Arta de a muri*, p.77

BIBLIOGRAFIE (selectiv)

I. OPERA LUI MIRCEA ELIADE

a) **Beletristică**

- 1) *Domnișoara Christina* în *Domnișoara Christina. Șarpele*, Studiu introductiv de Sorin Alexandrescu, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 2) *Gaudeamus* în *Romanul adolescentului miop*, prefață și tabel cronologic de Dan C. Mihăilescu, Editura Cartex 2000, București, 2006 *Coloana nesfârșită* (Teatru) (*Iphigenia; Oameni și pietre; Coloana nesfârșită*), Prefață de Mircea Handoca, Editura Minerva, București, 1996
- 3) *Huligani*, Editura Rum-Irina, București, 1992
- 4) *Încercarea labirintului*, Traducere și note de Doina Cornea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990
- 5) *În curte la Dionis. Nuvele*, Prefață de Andreea Răsuceanu, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 6) *Jurnal*, (I-II), ediție îngrijită și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1993
- 7) *Maitreyi*, Prefață Dan C. Mihăilescu, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 8) *Memorii (1907-1960)*, Ediția a II-a revăzută și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1997
- 9) *Noaptea de Sânziene*, Postfață de Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
- 10) *Nouăsprezece trandafiri* în *Proza fantastică*, vol. V, *La umbra unui crin*, Ediție și postfață de Eugen Simion, Editura Fundației Culturale Române, București, 1992
- 11) *Pe strada Mântuleasa*, Prefață de Sorin Alexandrescu, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 12) *Romanul adolescentului miop*, prefață și tabel cronologic de Dan C. Mihăilescu, Editura Cartex 2000, București, 2006

- 13) *Secretul doctorului Honigberger în Nuvele*, Editura Sapienția, București, 1999
- 14) *Șantier*, Roman indirect, Ediția a doua, Cuvânt înainte și îngrijirea ediției: Mircea Handoca, Editura Rum-Irina, București, 1991

b) Opera științifică și eseistică

- 1) *Arta de a muri*, Ediția a III-a adăugită și îmbunătățită, Selecție de texte și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Prefață de Petru Ursache, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2006
- 2) *Aspecte ale mitului*, În românește de Paul G. Dinopol, Prefață de Vasile Nicolescu, Editura Univers, București, 1978
- 3) *50 de conferințe radiofonice 1932-1938*, Cu o notă asupra ediției, *Mircea Eliade la radio* de Andrei Dumitru, Editura Humanitas, București, 2001
- 4) *Comentarii la Legenda Meșterului Manole*, Editura Humanitas, București, 2004
- 5) *Cum am găsit piatra filozofală. Scrieri din tinerețe, 1921-1925*, Îngrijirea ediției și note de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1996
- 6) *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale, Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Humanitas, București, 1995
- 7) *Dicționar al religiilor* (coautor Ioan Petru Culianu), Cu colaborarea lui H. S. Wiesner, Traducere de Cezar Baltag, Editura Humanitas, București, 1993
- 8) *Drumul spre centru*, antologie alcătuită de Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, Editura Univers, București, 1991
- 9) *Erotica mistică în Bengal*, Cuvânt înainte de Mircea Vulcănescu, Ediție îngrijită și prefață de Mircea Handoca, Editura „Jurnalul literar”, București, 1994
- 10) *Europa, Asia, America...- corespondență*, vol. I, II, III, Cuvânt înainte și îngrijirea ediției de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 2004
- 11) *Fragmentarium*, Editura Humanitas, București, 1994

- 12) *India*, Ediție îngrijită și prefață de Mircea Handoca, Editura pentru Turism, București, 1991
- 13) *Insula lui Euthanasius*, Editura Humanitas, București, 1991
- 14) *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. 1, 2, 3, Editura Universitas, Chișinău, 1992
- 15) *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. 4, Volum coordonat de Ioan Petru Culianu, Traducere din limba germană de Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Polirom, București, 2007
- 16) *Într-o mănăstire din Himalaya*, Ediție îngrijită și prefață de Mihai Dascăl, Mihai Dascăl Editor, București, f. a.
- 17) *Jurnal 1941-1969*, Ediție îngrijită de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 2004
- 18) *Memorii (1907-1960)*, Ediția a II-a revăzută și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1997
- 19) *Meșterul Manole*, Studii de etnologie și mitologie, Selecție de texte și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Prefață de Petru Ursache, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008
- 20) *Mitul eternei reînțarceri*, în *Drumul spre centru*, antologie alcătuită de Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, Editura Univers, București, 1991
- 21) *Mituri, vise și mistere*, Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Univers enciclopedic, București, 2008
- 22) *Nașteri mistice*, Traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu, Editura Humanitas, București, 1995
- 23) *Nostalgia originilor*, Traducere de Cezar Baltag, Editura Humanitas, București, 1994
- 24) *Patanjali și Yoga*, Traducere de Walter Fotescu, Editura Humanitas, București, 1992 *Jurnal 1970-1985*, Ediție îngrijită de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 2004
- 25) *Profetism românesc (Itinerariu spiritual, Scrisori către un provincial, Destinul culturii românești – I; România în eternitate – II)*, cuvânt de prezentare de Dan Zamfirescu (vol. I) și Nicolae Georgescu (vol. II), Editura Roza Vânturilor, București, 1990

- 26) *Psihologia meditației indiene*, Text îngrijit de Constantin Popescu-Cadem, Cuvânt introductiv de Charles Long, Epilog de Ioan P. Culianu, Editura „Jurnalul literar”, București, 1992
- 27) *Spiritualitatea și limbajele secrete*, cu un Glosar explicativ al unor termeni ce apar în text de Gregorian Bivolaru, Editura Shambala, București, 1995
- 28) *Sacrul și Profanul*, Traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu, Ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2007
- 29) *Soliloquii*, Ediție îngrijită și prefață de Pavel Ilica, Colecția Arca, Arad, 1991
- 30) *Șamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, traducere din limba franceză de Brândușa Prelipceanu și Cezar Baltag, Editura Humanitas, București, 1997
- 31) *Taina Indiei*, Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Mircea Handoca, Postfață de Horia Nicolescu, Editura Icar, București, f.a.
- 32) *Tratat de istorie a religiilor*, Prefață de Georges Dumézil, Traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 2005
- 33) *Un amănunt din Parsifal în Insula lui Euthanasius*, Editura Humanitas, București, 2003
- 34) *Yoga, nemurire și libertate*, Traducere de Walter Fotescu, Editura Humanitas, București, 2006
- 15) *Yoga-Problematica filozofiei indiene*, Prefață de Constantin Noica, Ediție îngrijită de: Constantin Barbu și Mircea Handoca, Editura Mariana, Craiova, 1991

II. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- 1) Abhinavagupta, *Paramarthasara. Esența supremă a lui Dumnezeu*, cu un Glosar de Buiu, Cătălin, traducerea și adaptarea textelor de Cătălin Buiu și Simona Trandafir, Editura Sophia, București, 1999
- 2) Alexandrian, *Hierogamia în timpurile moderne în Istoria filozofiei oculte*, Traducere de Claudia Dumitriu, Editura Humanitas, București, 1994

- 3) Avalon, Arthur, *Mahanirvana tantra*, Traducere de Dan Bozaru, Editura Deceneu, 1995
- 4) Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, Traducere și tabel biobibliografic de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1997
- 5) Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu, Prefață de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 2000
- 6) *Brhadaranyaka-Upanisad* în *Cele mai vechi Upanisade*, Traducere din limba sanscrită, studiu introductiv, note și comentarii de Radu Bercea, Editura Științifică, București, 1993
- 7) *Bhagavad-Gita*, traducere din limba sanscrită, studiu introductiv, comentarii și note: Sergiu Al-George , ediție bilingvă realizată de: Vlad Șovănel, Editura Herald, București f.a.
- 8) Baudelaire, Charles, *Femeile și târfele în Pictorul vieții moderne și alte curiozități*, Editura Meridiane, București, 1992
- 9) Bivolaru, Gregorian, *Același Dumnezeu sub șapte chipuri. Ipostaze fundamentale ale lui Shiva* în *Yoga Magazin*, nr. 33, 34, 2002
- 10) Boulanger, Andre, *Orfeu. Legături între orfism și creștinism*. Traducere de Dan Stanciu, Editura Meta, București, 1992
- 11) *Cartea Tibetană a Morților (Bardo Thodol)*, Traducere din limba franceză și studiu introductiv de Horia Al. Căbuți, Colecția revistei „Arca”, Arad, 1992
- 12) Culianu, Ioan Petru, *Analiza miturilor gnostice, Înțelepciunea căzută, Demiurgul ignorant în Gnozele dualiste ale Occidentului*, Traducere de Thereza Petrescu, Cuvânt înainte al autorului, Postfață de H. R. Patapievici, Editura Nemira, București, 1995, p.75 - 179
- 13) Douglas, Nik, *Secretele amorului transfigurator extatic*, vol. II, traducere de Dan Bozaru, Editura Shambala, București f.a.
- 14) Evola, Julius, *Metafizica sexului*, cu un eseu introductiv de Fausto Antonini, traducere de Sorin Mărculescu, ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2006

- 15) Evola, Julius, *Operațiile hermetice în Tradiția hermetică. Simbolurile ei, doctrina și „Arta Regală”*, Traducere din italiană de Ioan Milea, Editura Humanitas, București, 1999
- 16) Evola, Julius, *Yoga Secretă a Puterilor Divine*, Traducere din limba engleză de Adrian Oroșanu, Editura Deceneu, București
- 17) Feuerstein, Georg, *Tantra. Calea extazului*, traducere de Cristian Hanu, Editura MIX, Brașov, 2001
- 18) Feuga, Pierre, *Cinci fețe ale zeiței*, Traducerea și adaptarea textului Iulia Bontaș, Editura Sophia, București, 1996
- 19) *Filisofia indiană în texte – Bhagavad-Gita, Samkhya-Karika, Tarka-Samgraha*, traducere din limba sanscrită, studiu introductiv, notițe introductive, comentarii și note: Sergiu Al-George, Editura Științifică, București, 1971
- 20) Freud, Sigmund, *Psihanaliză și sexualitate*, Traducere, eseu introductiv și note de dr. Leonard Gavrilu, Editura Științifică, București, 1994
- 21) Freud, Sigmund, *Psihopatologia vieții cotidiene. Aplicarea psihanalizei la interpretarea actelor vieții de zi cu zi*, Traducere Darie Lăzărescu și Florin Dochia, Editura Mediarex
- 22) Freud, Sigmund, *Scieri despre literatură și artă*, Editura Univers, București, 1980
- 23) Gasset, Ortega y, *Idei și credințe*, Traducere din limba spaniolă de Doina Lincu, Editura Științifică, 1999
- 24) Gasset, Jose Ortega y, *Studii despre iubire*, cu o *Notă preliminară* de Paulino Garagorri, Traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1995
- 25) *Gheranda Samita*, traducere și adaptare Adrian Oroșanu, Editura Lumen, Iași, 2001
- 26) Ghica, Matila C., *Filosofia și mistica numărului*, Traducere de Dumitru Purnichescu, Postfață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers enciclopedic, București, 1998, p. 9 - 94
- 27) Graur, Al., *Nume de persoane*, Editura Științifică, București, 1965

- 28) Guénon, René, *Introducere generală în studiul doctrinelor hinduse*, Traducere din limba franceză Daniel Holbea, Prefață: Florin Mihăilescu, Editura Herald, București, f.a.
- 29) Hesse, Herman, *Siddhartha*, Traducere de George Guțu, Editura RAO International Publishing Company, Berlin, 1996
- 30) Hocke, Gustav Rene, *Manierismul în literatură*, prefață de Nicolae Balotă, traducere de Herta Spuhn, Editura Univers, București, 1977
- 31) Hutin, Serge, *Secretele tantrismului. Magia sau tehnica amorului*, Traducere din limba franceză de Mircea Iacobini după Bibliotheque Marabout, cu o Addenda de Horia Al. Căbuți, Editura Sophia, Arad, 1993
- 32) Jung, C.G., *Opere complete*, volumul 12. *Psihologie și alchimie*, Traducere de Carmen Oniți și Maria Magdalena Anghelescu, Editura Teora, Universitas, București, 1998
- 33) Jung, C.G., *Opere complete*, volumul 13. *Studii despre reprezentările alchimice*, Traducere de Reiner Wilhelm, Editura Teora, Universitas, București, 1999
- 34) Jung, Carl Gustav, *Puterea sufletului*. Antologie, Texte alese și traduse din limba germană de dr. Suzana Holan, București, 1994
- 35) Jung, C.G., *Simboluri ale transformării*, vol. 2, Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Teora, București, 1999, p. 243 - 291
- 36) Levi, Eliphas, *Misterele Kabalei sau Armonia ocultă a celor două testamente conținută în profeția lui Iezechiel și Apocalipsa Sfântului Ioan*, După manuscrisul autograf al lui Eliphas Levi, Traducere de: Maria Ivănescu, Redactare și prefață: Nicolae Năstase, Editura Antet, Oradea, f. a.
- 37) Lossky, Vladimir, *Introducere în teologia ortodoxă*, În românește de Lidia și Remus Rus, Prefață de Pr. Prof. D. Gh. Popescu, Editura Enciclopedică, București, 1993
- 38) Lovinescu, Vasile, *Creangă și Creanga de Aur*, Ediție îngrijită de: Florin Mihăiescu și Roxana Cristian, Ediția a doua, Editura Rosmarin, București, 1996

- 39) Lovinescu, Vasile, *Mitul sfâșiat*, Ediție îngrijită de Alexandrina Lovinescu și Petru Bejan, Studiu introductiv de Petru Bejan, Editura Institutul European, Iași, 1993
- 40) Lovinescu, Vasile, *Mituri, Simboluri, Rituri*, Ediție îngrijită de Roxana Cristian și Florin Mihăescu, Editura Rosmarin, București, 1997
- 41) Moody, Raimond, *Viață după Viață*, Traducere: V. Zatușevschi, Editura Larry Cart & Moldo Press, f. a.
- 42) Papini, Giovanni, *Un om sfârșit*, cuvânt înainte de Edgar Papu, traducere de Șt. Aug. Doinaș, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969
- 43) Patanjali, *Yoga Sutra*, Introducere, comentarii și note: Satyananda Paramahansa, Traducere de Walter Fotescu, Editura Herald, București, f. a.
- 44) Pauwels, Louis, Jacques Bergier, *Dimineața magicienilor. Introducere în realismul fantastic*, Traducere de Dan Petrescu, Prefață de Louis Pauwels, Editura Nemira, București, 1994
- 45) Papus, *Știința secretă. Kabbala*, Traducere din limba franceză de Radu Duma, Editura Herald, f. a.
- 46) Pârvan-Jenaru, Dana, *Fantomele textului literar în „România literară”*, nr. 22, 2007
- 47) Petrescu, Ioana Em, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, Editura Minerva, București
- 48) Picard, Marcel, *Tarot. Practici și interpretări*, Traducere și postfață de Adelina Bogdan, Cuvânt înainte de Eva Ruchpaul, Editura Nemira, 1994
- 49) Porphy, *Viața lui Pitagora în Pitagora, Immurile sacre*, Revizuire text Sanda Balotă, Editura Herald, București, f.a.
- 50) Roerich, Nicholas, *Shambala*, traducere din limba engleză Cristian Hanu, Editura Lux Sublima, București, 2008
- 51) Rougemont, Denis de, *Iubirea și Occidentul*, Traducere note și indici de Ioana Cândeș-Marinescu, Prefață de Virgil Cândeș, Editura Univers, București, f. a.

- 52) Rougemont, Denis de, *Partea diavolului*, Traducere de Mircea Ivănescu Editura Anastasia, București, 1994
- 53) *Shiva-Samitha, Cartea secretelor din Hatha și Tantra-Yoga*, Traducere din limba sanscrită, cuvânt introductiv, index de nume, dicționar de termeni și note: Dan Mirahorian, Florin Brătilă, Editura Dragon, București, 1993
- 54) *Shiva-Purana. Legenda imemorială a zeului Shiva*, Traducerea, sinteza și adaptarea textului: Iulia Bontaș, Editura Deceneu, 1995
- 55) Sri S. Shankaranarayanan, *Cele zece mari puteri cosmice (Dasa Mahavidyas)*, Traducere de Nicoleta Radu, Prefață M. P. Pandit, Editura Excalibur, București, 2008
- 56) Svatmarama, *Hatha yoga pradipika. Tratat de hatha yoga*, Ediție bilingvă sanscrit-română, traducere, cuvânt înainte și note de Adrian Oroșanu, Editura Lumen, Iași, 2003
- 57) Swedenborg, Emanuel, *Despre iubirea în cuplu*, Traducere de Cristina Bretean, Editura Firul Ariadnei, București, 2006
- 58) Trandafir, Claudiu, *Shambala. Tărâmul divin care ne inspiră*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Kamala, București, 2002
- 59) Zimmer, Heinrich, *Mituri și simboluri în arta și civilizația indiană*, Cuvânt înainte al editorului Joseph Campbell, Traducere de Sorin Mărculescu Editura Humanitas, București, 2007
- 60) Zimmer, Heinrich, *Regele și cadavrul*, Cuvânt înainte al editorului american Joseph Campbell, Traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1989
- 61) *Zoharul – Cartea splendorii - Început de Rabbi Simeon ben Yohai și continuat de fiul său, Rabbi Eleazar*, Traducere din ebraică de Jean de Pauly, Traducere în limba română de Carola Francisc, Editura Antet, București, f. a.
- 62) Yourcenar, Marguerite, *Povestiri orientale*, traducere de Petru Creția, Editura Humanitas, București, 1993

II. BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

a. În volume

- 1) Alexandrescu, Sorin, *Dialectica fantasticului în Privind înapoi modernitatea*, Editura Univers, București, 1999
- 2) Alexandrescu, Sorin, *Despre inteligența narativă*, prefață la Mircea Eliade, *Pe strada Mântuleasa*, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 3) Al-George, Sergiu, *India în destinul cultural al lui Mircea Eliade în Arhaic și universal*, Editura Herald, București, f. a.
- 4) Boldea, Iulian, *Mircea Eliade – discursul autobiografic în Teme și variațiuni*, Editura Ideea europeană & Europress, București, 2008, p. 55-65
- 5) Borbely, Ștefan, *Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2003
- 6) Crohmălniceanu, Ov. S., *Lit. rom. între cele două r. m.*, vol I, p. 110, 233, 395
- 7) Culianu, Ioan Petru, *Mircea Eliade*, Ediția a II-a revăzută, Traducere de Florin Chirișescu și Dan Petrescu, Cu o scrisoare de la Mircea Eliade și o Postfață de Sorin Antohi, Editura Nemira, București, 1998
- 8) Dan, Elena, *Mircea Eliade. Codul nuvelor fantastice*, Editura Historia, București, 2008
- 9) Fânaru, Sabina, *Eliade prin Eliade*, ediția a II-a, Editura Univers, București, 2003
- 10) Glodeanu, Gheorghe, *Coordonate ale imaginarului în opera lui Mircea Eliade*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006
- 11) Glodeanu, Gheorghe, *Noaptea de Sânziene de Mircea Eliade*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002

- 12) Handoca, Mircea, *Eliade și Noica. Eseuri, comentarii, evocări*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
- 13) Handoca, Mircea, *Mircea Eliade comentat de Mircea Handoca*, Editura Recif, București, 1993
- 14) Handoca, Mircea, *Pe urmele lui Mircea Eliade*, Editura „Petru Maior”, Târgu Mureș, 1996
- 15) Ionescu, Eugen, *Identitatea contrariilor în Nu*, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2002
- 16) Itu, Mircea, *Transcenderea contrariilor în Eliadiana*, Ediție îngrijită de Cristian Bădiliță, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 71-86
- 17) Lotreanu, Ion, *Introducere în opera lui Mircea Eliade*, Editura Minerva, București, 1980
- 18) Manolescu, Nicolae, *Jocurile Maitreyiei în Arca lui Noe*, vol. II, Editura Minerva, București, 1981
- 19) Marino, Adrian, *Hermeneutica lui Mircea Eliade*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980
- 20) Nechifor, Ruxandra, *Erosul – „labirint”, semn și simbol în Maitreyi*, Editura Lumen, Iași, 2006
- 21) Petreu, Marta, *„Salvatorul salvat” și enigma celor nouăsprezece trandafiri în Teze neterminate*, Editura Cartea Românească, București, 1991, p. 104 – 116
- 22) Răsuceanu, Andreea, *În curte la Dionis*, Prefață la Mircea Eliade, *În curte la Dionis*. Nuvele, Editura Cartex 2000, București, 2006
- 23) Simion, Eugen, Postfață la Mircea Eliade, *În curte la Dionis*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- 24) Simion, Eugen, *Mircea Eliade. Cultura și probele inițiatice în Întoarcerea autorului*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- 25) Simion, Eugen, *Mircea Eliade, spirit al amplitudinii*, Editura Demiurg, București, 1995
- 26) Simion, Eugen, Postfață la Mircea Eliade, *Proza fantastică*, vol. I-V, Editura Fundației Culturale Române, București, 1992
- 27) Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Editura David. Litera, f. a.

- 28) Țurcanu, Florin, *Mircea Eliade. Prizonierul istoriei*, Traducere Monica Anghel și Dragoș Dodu, Prefață de Zoe Petre, Ediția a II-a revăzută, Editura Humanitas, București, 2003
- 29) Țuțea, Petre, *Mircea Eliade*, Cuvânt înainte de Tudor B. Munteanu, Editura Eikon, Cluj-Napoca 2007
- 30) Ungureanu, Cornel, *Mircea Eliade și literatura exilului*, Editura „Viitorul românesc”, București, 1995
- 31) Ursache, Petru, *Camera Sambo. Introducere în opera lui Mircea Eliade*, Ediția a III-a revăzută și dezvoltată, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008

b. În reviste

- 32) Acterian, Arșavir, *Mircea Eliade în tinerețe*, *Echinox*, Cluj, oct-dec., 1982 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* XIII, (1982) *Conspirația tăcerii*, Cuvânt înainte și culegere de texte de Mircea Handoca, Editura Curtea veche, București, 2007
- 33) Baltag, Cezar, *Recuperarea sensurilor*, „*Vatra*”, nr.6-7, 2000, p. 132
- 34) Baltazar, Camil, *Cartea inimii mele*, „*România literară*”, nr. 63, 29 aprilie 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV (1929 – 1936), Cuvânt înainte și culegere de texte de Mircea Handoca, București, 2000
- 35) Baltazar, Camil, *Lectorii lui Maitreyi*, „*România literară*”, 29 iulie 1933 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* IV, ed. cit.
- 36) Bălu, Ion, *Mircea Eliade și experiența Indiei*, *România literară*, nr. 6, 8 februarie 1979 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* X, ed. cit.
- 37) Bogdan, Andrei, *Ambiguitate și semnificație în „Pe strada Mântuleasa”* în „*Vatra*”, nr. 6-7, p. 139-142
- 38) Boldea, Iulian, *Fenomenologia ideilor religioase* în „*Vatra*”, nr. 6-7, 2000, p. 178
- 39) Bolog, Christian, „*Complexul lui Parsifal*” (I) în „*Vatra*”, nr. 6-7, 2000, p. 152
- 40) Botez, Adrian, *Reabilitarea unui Arhanghel: „La țigănci”, de Mircea Eliade*, în „*Seculum*”, nr. 10-11, 2007

- 41) Botez, Adrian, *Complexul sacral-inițiativ ADP și mântuirea neamului românesc/ „mulțimilor”*: Nouăsprezece trandafiri în „*Luceafărul românesc*”, revistă on-line de literatură și cultură românească
- 42) Boz, Lucian, *Maitreyi*, „Dimineața”, 9 mai 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 43) Cain, Seymour, *Mircea Eliade: creative exile, Journal of religion and religions*, (Londra) Anul (Vol) 12, nr.4, iarna 1982-3 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* XIII, ed. cit.
- 44) Constantinescu, Pompiliu, *Maitreyi*, *Vremea*, nr. 288, 21 mai 1933 în *Dosarul Mircea Eliade* II, (1928 – 1944), *Cu cărțile pe masă*, Cuvânt înainte și culegere de texte de Mircea Handoca, Editura Curtea-Veche, București, 1999
- 45) Dimisianu, G., *Erosul ca experiență morală*, România literară, București, nr. 20, 4 martie 1982 în „*Dosarul*” *Eliade* XIII
- 46) Floru, C., *Poema conștiinței carnale*, „*Vremea*”, 7 ianuarie 1934 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 47) Forsty, Vera, *Mircea Eliade: Foret interdite, Le Soir* (Bruxelles), 23 mai 1956, în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* VI (1944-1967) *Niet!*, Partea întâi, Cuvânt înainte și culegere de texte de Mircea Handoca, Editura Curtea veche, București, 2002
- 48) Ierunca, Virgil, *L'oeuvre littéraire, Cahiers de l'Herne*, 1978 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* X, ed. cit.
- 49) Ilovici, Mihail, *Maitreyi*, „Viața literară”, nr. 144, 3 mai 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 50) Manu, Emil, *Comparatistul Mircea Eliade, Revista de istorie și teorie literară*, nr. 4, București, 1982 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* XIII, ed. cit.
- 51) Mecu, Nicolae, *Mircea Eliade „par lui-meme”*, Revista de istorie și teorie literară, nr. 4, București, 1982 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* XIII, ed. cit.
- 52) Mioc, Simion, *Periplu în proza lui Mircea Eliade, Studii de literatură română și comparată*, București IV, 1982 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* XIII

- 53) Petrescu, Cezar, *Maitreyi* în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 54) Petrescu, Liviu, *Orpheu și Euridyce* în *Vatra*, 6-7, 2000, p. 133-134
- 55) Robot, Al., *Maitreyi*, „Rampa”, 28 mai 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 56) Roșu, Nicolae, *Maitreyi*, „Curentul”, nr. 1892, 11 mai 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 57) Sebastian, Mihail, *Cronică literară. Maitreyi, România literară*, an II, nr.64, 6 mai 1933 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* II, ed. cit.
- 58) Stolojan, Sanda, *O carte a destinului și a memoriei* în *Vatra*, 6-7, 2000, p. 143-146
- 59) Strenski, Ivan, *Love and anarchy in Romania, Journal of religion and religions*, (Londra) Anul (vol.) 12, nr. 4, iarna 1982-3 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* IV, ed. cit.
- 60) Șerbu, Ieronim, *Maitreyi*, „Discobolul”, an II, 1933 mai, nr. 9, p. 15 în „*Dosarul*” *Mircea Eliade* IV, ed. cit.
- 61) Vultur, Smaranda, *Secretul oglinzii, Orizont*, Timișoara, 1982 în „*Dosarul*” *Eliade* XIII, *Conspirația tăcerii*, Editura Curtea-veche, București, 2007
- 62) Zaharia, E. Ar., *Maitreyi*, „Pana literară”, I, 10 august 1934, nr. 2-3. în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.
- 63) Zamfirescu, G. M., *Maitreyi*, „Progresul social”, nr.6, 20 iunie 1933 în „*Dosarul*” *Eliade* IV, ed. cit.

III. DICȚIONARE

- 1) Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 1, 2, 3, Editura Artemis, București, 1995
- 2) Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001
- 3) Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Postfață de Gh. Vlăduțescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989
- 4) Lăzărescu, George, *Dicționar mitologic*, Editura Niculescu, București, 2008

- 5) Petrache, Tatiana, *Dicționar enciclopedic al numelor de botez*, Editura Anastasia, București, 1998
- 6) Ruști, Doina, *Dicționar de simboluri în opera lui Mircea Eliade*, Editura Coresi, București, 1997

IV. BIBLIOGRAFIE ELECTRONICĂ

- 1) http://www.punctecardinale.ro/mar_2007_la
- 2) http://www.punctecardinale.ro/mar_2007_09_html
- 3) <http://www.scribd.com/doc/2292783/Mircea-Eliade-Introducere-in-tantrismul-secret>
- 4) www.yogaesoteric.net
- 5) <http://www.referate-romana.com/referate/Mircea-Eliade/Noaptea-de-Sanziene-Mircea-Eliade-re-rom.php>

